

Zelfs het weekend is niet meer heilig

Op meerdere plekken in het land ontpoppen zich onafhankelijk van elkaar gelijksoortige initiatieven. Scholen voor primair onderwijs die het hele jaar open zijn. Geen traditionele schoolvakanties en lestijden. "Als je een kenniseconomie wilt zijn, is het onlogisch je school een kwart van het jaar dicht te doen", zegt een directeur. "De inrichting van ons onderwijs is veel te lang beïnvloed geweest door de arbeidsrechtelijke positie van leraren."

Tekst Lisette Douma **Beeld** Joost Grol

Afgelopen augustus opende Veerezon in Zwolle haar deuren. Het is een nieuw soort onderwijs voor kinderen tussen de nul en veertien jaar. Het bioritme van kinderen en het flexibel indelen van schooluren staan er centraal. De traditionele schoolvakanties zijn afgeschaft. Kinderen kunnen er vijf, en als de school groter wordt, zes dagen per week terecht tussen zeven uur 's ochtends en zes uur 's avonds. Nu telt de school nog maar negen leerlingen. Maar in de wijk waar zij staat, moeten de komende tijd 4500 nieuwe woningen komen. In 2014, als de school ook vanuit de huidige noodlocatie naar een spiksplinternieuw gebouw is verhuisd, moet de school minstens zeshonderd leerlingen tellen, hebben de initiatiefnemers bedacht. Het onderwijs is er tweetalig. "Uniek in het primair onderwijs", zegt directeur Rick Mateser. Hij verbaast zich erover dat anderen zo de nadruk leggen op de organisatie van de school, terwijl ouders en de school zelf het concept belangrijker vinden: maatwerk, uitgaan van meervoudige intelligentie, het aansluiten op het bioritme, de ononderbroken leerlijn van nul tot veertien jaar, de opvang onder hetzelfde dak.

Toch is het niet raar dat de organisatie voor anderen zo opzienbarend is. Die is namelijk echt nieuw. Alleen in Zandvoort werkten ze al sinds vorig schooljaar op deze manier.

Op twee weken na, rond kerst, is De School in Zandvoort het hele jaar geopend. Ook is er een flexibel dagrooster: van acht tot zes uur kunnen de veertig leerlingen er terecht. Voor elk kind is er een individueel leerplan, afgestemd op de eigen ambities en talenten. Daarnaast hebben ouders en kinderen op De School veel inspraak en is er gezond,

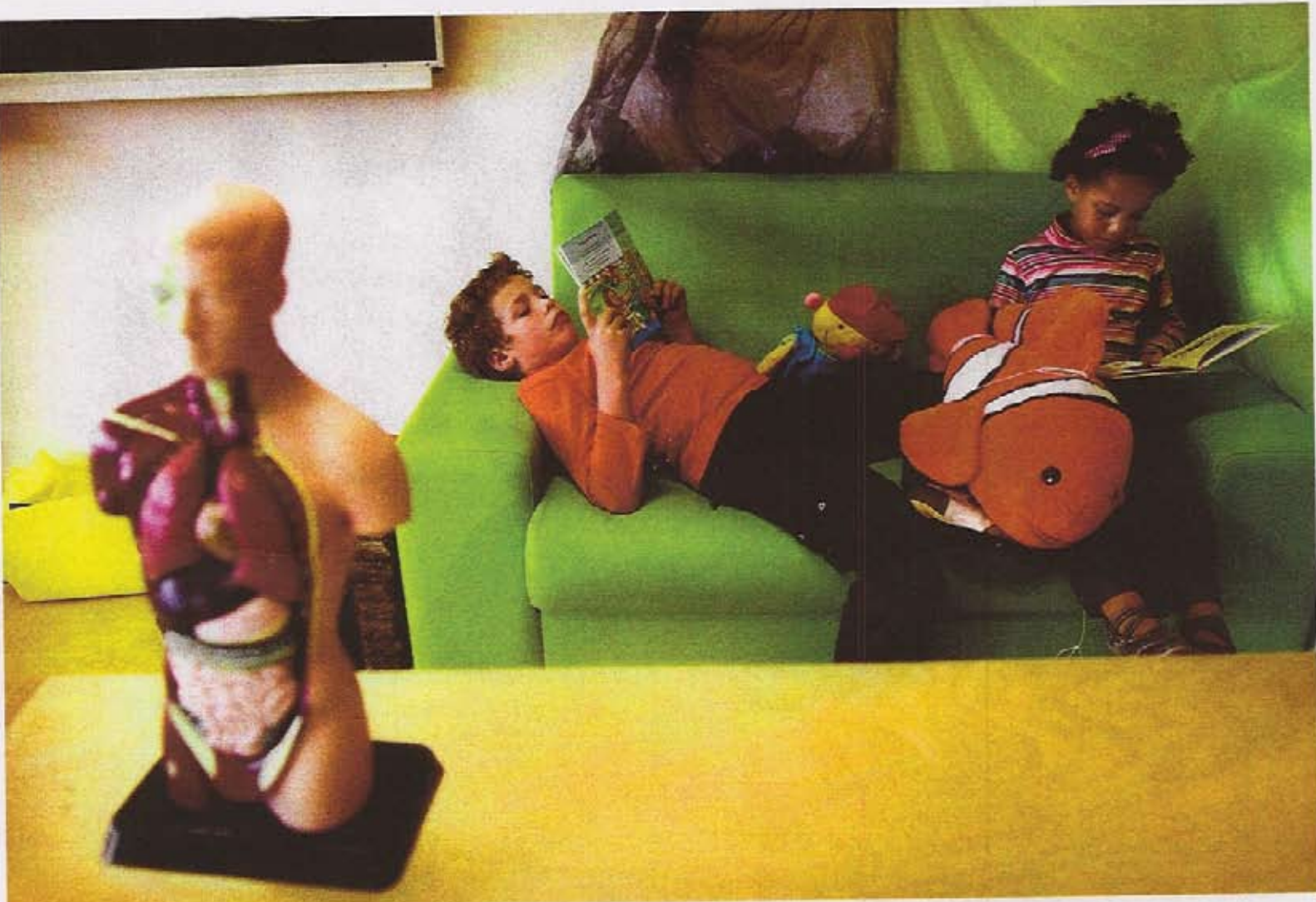
'Een aantal verworvenheden in het onderwijs sluit niet meer aan op deze tijd. En zeker niet op de toekomst'

biologisch eten tussen de middag. De leerlingen kunnen er in overleg, net als de leraren, het hele jaar vakantie opnemen. "Eigenlijk werkt het inplannen van vakantie bij ons net als bij Albert Heijn of Ikea", zegt directeur Marjolijn Ploegman. "Als je vier weken vakantie wilt, moet je dat ruim van tevoren aangeven. Als je een dagje vrij wilt, kun je dat ook een week van tevoren aanvragen."

Blindstaren

Ploegman snapt niet waarom niet meer scholen het hele jaar open zijn. "Als je een kenniseconomie wilt zijn, is het toch onlogisch je school een kwart van het jaar dicht te doen." Volgens haar is de inrichting van het onderwijs te lang beïnvloed geweest door de arbeidsrechtelijke positie van leraren. "Als je ziet dat het aantal uren waarmee het onderwijs is verminderd bijna gelijk opgaat met het aantal uren dat leraren minder hoeven te werken, denk ik dat we de verkeerde argumenten gebruiken voor de inrichting van ons onderwijs. Die twee dingen – inrichting en arbeidsvoorwaarden – moeten losgekoppeld worden." "Een aantal verworvenheden in het onderwijs sluit niet meer aan op deze tijd. En zeker niet op de toekomst", vindt ook Mateser van Veerezon. "Het is goed je niet helemaal blind te staren op verworvenheden." Dat houdt overigens niet in dat de scholen de cao loslaten. De medewerkers van De School bijvoorbeeld werken op jaarbasis gewoon 1659 uur, zoals dat in de cao voor fulltimers is vastgelegd. Ze kunnen de uren – in overleg – verspreid over het hele jaar inplannen.

Bij Veerezon wordt de cao ook keurig nageleefd. Wel moeten leerkrachten al hun uren op school draaien. Dus geen lesvoorbereiding of nakijkwerk met een scheef oog op *Goede tijden slechte tijden*. Ook staan er

Veerezon in Zwolle is een school voor kinderen van nul tot veertien jaar die het hele jaar open is. Zelfs de vrije zaterdag is er straks niet meer heilig. De school onderscheidt zich verder doordat zij uitgaat van het bioritme van een kind. Na de lunch hebben kinderen een half uur de tijd voor rustige activiteiten als yoga, zwemmen, of gewoon even slapen.

straks geen extra uren tegenover werken op zaterdag. Matser: "In onze ogen is het idee 'weekend' ouderwets, een zaterdag weegt bij ons niet anders dan een dinsdag."

Volgens Frank Kalshoven, directeur van analysebedrijf De Argumentenfabriek en *Volkskrant*-columnist, is het een slechte zaak als cao's innovatie tegenhouden. Hij merkt dat dat nu soms wel gebeurt. "Wat mij in het algemeen opvalt aan de cao's in het onderwijs is dat ze dik, gedetailleerd en ingewikkeld zijn. Volgens mij heeft niemand daar wat aan." Kalshoven heeft met een denktank, bestaande uit negen mensen uit het onderwijs en professionals van De Argumentenfabriek, ook een school 'ontworpen' die het hele jaar geopend is: De Sterrenschool. Op dit moment is het nog een "papieren schoonheid", zoals hij dat noemt. Maar het concept, in boekvorm, is voor iedereen die er gebruik van wil maken toegankelijk. En Kalshoven is ervan overtuigd dat De Sterrenschool er komt. Naast de traditionele schoolvakanties ver-

'In de wet staat nergens dat een school verplicht is de tent dertien weken per jaar te sluiten'

dwijnt ook de traditionele klas met een meester of juf op De Sterrenschool. Het lesprogramma wordt per individu opgesteld en er wordt veel gewerkt met *e-learning*. Achter de computer dus. Voor de wezenlijke schoolonderdelen als rekenen, taal en lezen worden op De Sterrenschool academisch opgeleide vakdocenten aangesteld. Kalshoven: "Op scholen heerst er nu een monocultuur van hbo'ers. Wij willen academici voor de kerncognitieve vakken. Maar we willen ook

mbo'ers voor de klas. Die heterogeniteit zal terug te zien zijn in de salariering."

Misbruik

Ook in Ede start volgend schooljaar een school die het hele jaar open is. Hoe komt het dat er op allerlei plekken in het land onafhankelijk van elkaar soortgelijke initiatieven worden genomen? Kalshoven: "Verschillende mensen beginnen zich af te vragen: waar heeft de klant behoefte aan? In plaats van: waar heeft de organisatie behoefte aan? Voor tweeverdieners bijvoorbeeld is het heel lastig hun eigen leven en dat van hun kinderen te organiseren. Dat leidt ertoe dat kinderen van hot naar her worden gesleept. Terwijl de politiek wel wil dat beide partners aan het werk zijn. Dat is raar." Matser van Veerezon: "Vragen uit de samenleving – de behoefte aan flexibilisering van de werktijden – nopen schoolbesturen op zoek te gaan naar wat anders." De maatschappij is in beweging, maar de organisatie van het onderwijs heeft de laatste honderd jaar nagenoeg stilgestaan, vindt Ploegman van De School. "Dat klopt niet. Arbeidsparticipatie, kenniseconomie, meer eigen verantwoordelijkheid, flexibilisering: het zijn allemaal ontwikkelingen" ■

waarop onze school aansluit. Neem een alleenstaande moeder. Die zit vast als ze schoolgaande kinderen heeft. Onze manier van onderwijs geeft haar de mogelijkheid weer een goede baan te zoeken, aan een studie te beginnen, een leven op te bouwen." Ook staatssecretaris Sharon Dijksma juicht initiatieven voor ruimere schooltijden toe. Vlak voor de zomervakantie betoogde ze dat de huidige schooltijden en lange zomervakantie in het basisonderwijs stammen uit de tijd vóór de industriële revolutie, toen kinderen meewerkten op het land en hielpen met het binnenhalen van de oogst. Voorwaarde voor flexibele schooltijden is wel dat kinderen goed onderwijs krijgen in het wettelijk voorgeschreven minimumaantal lesuren van 940 uur, zegt Dijksma's woordvoerder in *de Volkskrant*. Geen enkel probleem, reageert Ploegman: "Die 940 uur vinden wij zelfs wat aan de krappe kant." Misschien moet Dijksma zich er eerder zorgen over maken of leerlingen wel aan vakantie toekomen, of een school die het hele jaar en de hele dag open is, niet wordt misbruikt als goedkope opvang. "In theorie zou het kunnen dat ouders hun kinderen vijftig weken per jaar naar school sturen", vertelt Ploegman. "Maar wij hebben het jaar

'Cao is niet statisch'

Er komt meer flexibiliteit in het onderwijs, verwacht ook AOb-bestuurder Liesbeth Verheggen. "Kinderen ontwikkelen zich, en het onderwijs, plus personeel, moet zich daarom ook ontwikkelen. Dat is ook goed. Het houdt je scherp." Maar dat scholen van acht tot acht geopend zijn, met leerlingen die veel zeggenschap hebben over hun eigen daginvulling, ziet Verheggen nog niet snel gebeuren. "Onderwijzers moeten steeds meer opvoedend optreden. Dat vraagt ook om een gestructureerd aanbod." Verheggen wil vernieuwing zeker niet tegenhouden. "Een cao is niet statisch, veel mensen vergeten dat. Als een schoolbestuur, met het gehele team, achter een onderwijsvernieuwing staat is het onze taak om daarbij passende arbeidsvoorwaarden te formuleren. Het slechtste dat wij kunnen doen is meteen roepen: Het kan niet. We zijn dat dan ook zeker niet van plan. Maar uitgangspunt blijft de rechtszekerheid van het personeel" Verheggen wil graag bij denkprocessen over het invullen van het onderwijs betrokken worden. "Nu komen mensen vaak bij ons aan het einde van het proces. Laat ons gelijk oplopen! En wanneer een cao dan echt vernieuwing in de weg zou staan: laat ons oplossingen bedenken."

opgedeeld in vijf perioden van tien weken. Aan het eind van die tien weken hebben we een intensief gesprek met ouders, kind en leerkracht. Dat is niet te vergelijken met een tienminutengesprek, voor dit gesprek

trekken wij vijf kwartier uit. Als wij het idee hebben dat een kind aan vakantie toe is, zullen we dat zeker aankaarten. Het is wel gebeurd dat wij merkten dat een kleuter erg moe was. Toen wij opperden dat het

kind wellicht teveel naar school ging, stonden de ouders daar erg open voor." Ze voegt eraan toe: "Je moet wel bedenken dat het met vakantieopvang en voor- en naschoolse opvang ook mogelijk is een kind vijftig weken per jaar elders onder te brengen. Maar dáár is geen zicht op."

Matser van Veerezon: "Kinderen mogen straks bij ons niet zes dagen per week naar school. Vijf is het maximum. Ik ga ervan uit dat ouders geen misbruik maken van de mogelijkheden die wij bieden. En als een kind wel elke dag, het hele jaar door, op school komt, ben ik de eerste die op de stoep van de ouders staat."

Van een vijfdaagse schoolweek mag van de Onderwijsinspectie overigens maar een aantal keren per jaar afgeweken worden. Een andere regel is dat vier weken in de zomervakantie niet aangemerkt mogen worden als onderwijstijd. Deze regel kan het de scholen moeilijk maken aan de verplichte norm van 940 schooluren te voldoen. Kalshoven van De Argumentenfabriek: "De wet- en regelgeving is ontworpen voor het type onderwijsorganisatie dat we tot op heden kenden. Nu dat type onder druk staat, moet ook de wet- en regelgeving onder druk komen te staan. Het lijkt me dat het minis-

terie een stomme regel – reguliere vakanties mogen niet als onderwijstijd worden aangemerkt – moet aanpassen. Het kan niet zo zijn dat regels innovatie afknellen."

Ploegman heeft vorig schooljaar van de Inspectie een brief ontvangen met de mededeling dat de zomervakantie verplicht is en niet als onderwijstijd kan worden gezien. Toch heeft de school dat vorig jaar wél gedaan. De Onderwijsinspectie heeft hieraan tot nog toe geen consequenties verbonden. "De wet stelt eisen aan wat onderwijstijd is. Wij houden ons aan die eisen. En in de wet staat nergens dat een school verplicht is de tent dertien weken per jaar te sluiten", zegt Ploegman. "Ik kan me niet voorstellen dat de inspectie activiteiten op 28 september aan zou duiden als onderwijstijd en diezelfde onderwijsinvulling op 5 augustus niet. Dat is niet van deze tijd."

Filosofie en yoga

Een andere regel die het scholen moeilijk maakt om het hele jaar open te zijn, is dat school gratis moet zijn, wil zij in aanmerking komen voor bekostiging. In Zandvoort hebben ze dat opgelost door twee 'pakketten' aan te bieden. Ploegman: "We hebben een basispakket. Kinderen met dat

pakket hebben de reguliere schoolvakanties en gaan elke dag van acht tot twee uur naar school. Wij hebben vier à vijf leerlingen met dat pakket, meest kleuters. Daarnaast bieden wij een totaalpakket. Kinderen kunnen vijf dagen per week van acht tot zes naar school. Ze volgen dan niet alleen standaardvakken, we bieden meer: filosofie, yoga, dans, Engels. Ouders – alle ouders – betalen voor dat pakket hetzelfde bedrag als ze kwijt zouden zijn aan drie dagen naschoolse opvang. Daarmee maken zij ook aanspraak op overheidssubsidie."

Veerezon heeft, in tegenstelling tot De School, het geluk dat er vier grote Zwolse onderwijsorganisaties achter de school staan. De vier dragen een gedeelte van de kosten van de school, want die kan zichzelf op dit moment nog niet bedruipen. Ouders betalen op dit moment niets meer dan ouders van kinderen op reguliere basisscholen. Dat verandert als de school straks dagarrangementen gaat aanbieden. Matser: "Later willen we ook lunches en diners gaan verzorgen. Ook die gaan extra geld kosten. Maar de school zoals zij nu is, compleet met tussenschoolse opvang, kost niets extra's. Die opvang wordt gewoon door het onderwijzend personeel verzorgd." ■